

Br: 07-12/23

Herceg Novi, 19.12.2023. godine

PROGRAM RADA AGENCIJE ZA RAZVOJ I ZAŠTITU ORJENA - HERCEG NOVI DOO

KAO UPRAVLJAČA PP „ORJEN“ ZA 2024. GODINU

SADRŽAJ

UVOD	1
I USPOSTAVLJANJE SISTEMA UPRAVLJANJA	2
II SEKTOR ZA STRUČNE POSLOVE ZAŠTITE	3
2.1. <i>Zaštita prirode</i>	3
III ZAŠTITARSKA SLUŽBA	6
3.1. <i>Plan i program rada zaštitara</i>	6
IV SEKTOR ZA RAZVOJ, UNAPREĐENJE PARKA, PROJEKTI I MARKETING MENADŽMENT	7
4.1. <i>Razvoj i promocija turističke ponude PP Orjen</i>	7
4.2. <i>Marketing strategija</i>	11
4.3. <i>Razvoj lokalnih zajednica</i>	12
4.4. <i>Naučno – istraživački rad i rad na popularizaciji kulturnog nasleđa</i>	13
4.5. <i>Edukacija i istraživanje</i>	16
4.6. <i>Infrastruktura</i>	18
4.7. <i>Obilježavanje značajnih međunarodnih dana i datuma</i>	18
V DOGAĐAJI KOJE AGENCIJA PODRŽAVA , ODNOSNO ORGANIZUJE	22
VI <i>FINANSIJSKI PLAN ZA 2024. GODINU</i>	24
ZAKLJUČAK	28

UVOD

Osnov za donošenje:

U maju 2018. godine Park Prirode Orjen je upisan u Centralni registar zaštićenih područja Crne Gore. Skupština opštine Herceg Novi je na sjednici održanoj dana 01.10.2018. godine donijela Odluku o davanju saglasnosti na Odluku predsjednika Opštine Herceg Novi o osnivanju Agencije za razvoj i zaštitu Orjena - Herceg Novi doo kao upravljača Parka prirode Orjen. Plan rada Agencije kao upravljača Parka prirode „Orjen“ za 2024. godinu donosi se u skladu sa: Odlukom o osnivanju Parka prirode „Orjen“, Statutom društva i članom 56. Zakona o zaštiti prirode ("Službeni list Crne Gore", br. 054/16 od 15.08.2016)

1. Cilj izrade jednogodišnjeg plana rada

U okviru jednogodišnjeg plana rada Društva navedene su aktivnosti koje je neophodno realizovati u cilju funkcionisanja i unapređenja Parka.

Služba Agencije je uspostavila monitoring biljnog i životinjskog svijeta u Parku i omogućila njihovo mapiranje, definisanje stanja u kome se nalazi kao i aktivnosti koje je neophodno preduzeti kako bi se izvršila zaštita i unapređenje.

Kroz rad službi zaštite markiraće se i definisati postojeći objekti, stanje flore i faune i postaviti se osnov za praćenje stanja te njegovo korigovanje, zaštita i unapređenje.

Prioritetne aktivnosti

Prema Zakonu o zaštiti prirode, regionalni park ili park prirode je:

“Prostrani prirodni ili dijelom kultivisani lokalitet kopna ili mora, odnosno kopna i mora sa ekološkim obilježjima međunarodne i nacionalne važnosti i predionim vrijednostima. U regionalnom parku zabranjeno je vršiti radnje i aktivnosti i obavljati djelatnosti kojima se ugrožavaju obilježja, vrijednosti i uloga parka”.

Saglasno navedenoj definiciji primarni cilj rada Parka prirode „Orjen“ Doo je zaštita biodiverziteta i predionih vrijednosti područja i omogućavanje povećanja prihoda lokalnog stanovništva i poboljšanja uslova života, korišćenjem ekosistemskih usluga i razvijanje višednevnih turističkih destinacija kao snažnog faktora dobrobiti lokalnog stanovništva i međusobne saradnje. S tim u vezi u okviru plana rada Agencije kao upravljača PP Orjen, definisani su specifični ciljevi zaštite i razvoja Parka i to:

- Uspostavljanje sistema upravljanja područjem
- Zaštita prirode
- Kulturno-istorijsko nasleđe
- Razvoj turizma
- Razvoj lokalnih zajednica
- Infrastruktura
- Edukacija i istraživanje
- Promocija

I USPOSTAVLJANJE SISTEMA UPRAVLJANJA

- Obilježavanje granica Parka i zona sa režimima zaštite
- Provođenje kontinuirane obuke i treninga za stručni kadar u cilju dostizanja zacrtanih ciljeva upravljanja (uključujući razmjenu znanja i iskustava sa parkovima u regiji)
- Održavanje i obnova osnovne opreme za upravljanje područjem (vozila, terenski pribor i sl.)
- Nastavak aktivne saradnje na području zaštite prirode između Parka i organizacija za zaštitu prirode, naučnih institucija, nevladinih organizacija, ljubitelja prirode, šumara, policije (redovni sastanci, nadležnosti, postupci u slučaju hitnih mjera)
- Održavanje saradnje sa zaštićenim područjima u regiji (regionalna naučna istraživanja, regionalni projekti)
- Pripreme razvojnih programa i projekata u funkciji očuvanja i poboljšanja stanja u Parku
- Pripreme planova komunikacije sa posjetiocima
- Tehnička kontrola i obnavljanje garancije za Avanturistički park

Indikator: Uposlen neophodan broj zaposlenih u nadzorničkoj službi. Djelimično nabavljena odgovarajuća oprema.

Planska dokumentacija

Efikasno i održivo upravljanje

Službe Parka prirode Orjen u saradnji opštinskim sekretarijatima prati rokove za pozive i obezbjeđuje učešće na projektima, priprema projektne ideje za finansiranje kod međunarodnih institucija.

II SEKTOR ZA STRUČNE POSLOVE ZAŠTITE

2.1. Zaštita prirode

Praćenje stanja

- Definirati set indikatora za praćenje opšteg stanja u Parku prirode (biodiverzitet, meteorološki uslovi)
- Uspostaviti saradnju sa Upravom za šume i definirati zajedničku kontrolu u vezi: obaveza koncesionara, određivanja odjela za sječu kao i kontrolu Lovišta posebne namjene i realizacije programa lovišta.
- Uspostaviti sistem odgovora u slučaju incidentnih situacija
- Nastaviti saradnju po sporazumu o zajedničkom djelovanju u incidentnim situacijama sa institucijama koje su prisutne u PP ili se graniče sa njim (Orjen – Trebinje- Kotor, Služba spašavanja, Uprava za šume, MUP, Pogranična služba)
- Inventarizacija potencijalno najugroženijih staništa (staništa munike, izvori, špilje i podzemna krška staništa, zajednice visokih zeleni i travnjaka, zajednice kamenjarskih i drugih mezofilnih pašnjaka, zajednice drugih krških staništa, zajednice šumskih staništa),
- Inventarizacija staništa i vrsta gljiva i ljekovitog bilja,
- Inventarizacija reliktnih, endemskih, zaštićenih, rijetkih i ugroženih vrsta flore i faune i njihovih staništa, sa posebnim akcentom na sledeće ugrožene endemske i rijetke vrste biljaka: *Irisorjenii*, *Salviabrachyodon*, *Dianthusknappii*, *Edrianthusserpyllifolius*, *Saturejahorvatii* i *Linumelegans*.
- Inventarizacija makrozoobentosa,
- Inventarizacija faune kopnenih (terestričnih) beskičmenjaka i faune kičmenjaka (posebno faune najugroženijih staništa).

Flora

Praćenje stanja šuma

- Praćenje ugroženosti i opšteg zdrastvenog stanja šuma i šumskog zemljišta u Parku, uključujući sledeće aktivnosti: terenske obilaskе, definisanje i sprovođenje mjera za zaštitu i očuvanje područja pod strogom zaštitom
- Praćenje štetnih insekatskih vrsta u zaštićenim šumskim kompleksima.

- Podsticanje korištenja pašnjaka i košarica od strane lokalnog stanovništva,
- Uspostava regionalne i međunarodne saradnje radi stvaranja mreže zaštićenih kraških područja,
- Regulisanje aktivnosti branja gljiva i ljekovitog bilja: kontrola ubiranja ljekovite flore u komercijalne svrhe (Primjena propisa, nadgledanje aktivnosti, praćenje stanja komercijalno korišćenih površina i populacija ljekovitih vrsta;
- Provođenje ostalih mjera zaštite ugroženih, endemskih i rijetkih vrsta
 - Instalirati interaktivnu bazu podataka i kontinuirani unos postojećih i novih saznanja;
 - Prikupljanje florističkih (specijskih), populacionih i ekoloških saznanja na terenu;
 - Uraditi florne liste na osnovu raspoloživih podataka na kraju planskog perioda;
 - Na terenu ustanoviti lokalitete endemskih i zakonom zaštićenih vrsta;
 - Utvrditi granice areala rijetkih vrsta, ograničenog rasprostranjenja unutar PP; prikupiti populacione parametre, kartirati i uspostaviti monitoring;
 - Evidentirati prisustvo endemskih i zakonom zaštićenih vrsta duž turističkih staza i na vidikovcima; obezbijediti njihovu zaštitu i uspostaviti monitoring;
 - Obezbijediti očuvanje endemskih ugroženih vrsta kroz identifikovanje prijetnji;
 - Sprovođenje konzervacionih mjera i praćenje stanja, za minimum tri vrste od kojih je jedna orjenska perunika - *Iris orjenii*;
 - Obezbijediti očuvanje sjemena i uzgoj – ex situ konzervaciju za minimum tri endemske ugrožene biljne vrste parka.

Fauna

- Monitoring i regulisanje lovnih aktivnosti unutar zaštićenog područja
- Zabrana lova u I zoni zaštite-najstrožiji režim zaštite i stanište zaštićene vrste
- Izgradnja hranilišta za divljač i osmatračnica u svim zonama zaštite
- Dobijanje inicijalnih podataka od službe zaštite Parka

Na osnovu dobijenih rezultata sa terena i saznanja iz literature formiraće se jedinstvena baza podataka

- Praćenje brojnosti stanja i staništa populacija krupnih sisara (divlja svinja, srndać, medvjed, vuk);
- Upravljanje staništem zaštićene vrste-jarebica kamenjarka;
- Kartiranje potencijalnih staništa;
- Prikupljanje podataka o gniježđenju;
- Uspostavljanje platforme za monitoring kroz akcione planove kreirane kroz primjenu metodologije praćenja stanja, najprikladniju za teren Orjena;
- Praćenje sezonske dinamike ;
- Praćenje biološkog ritma i ponašanja kao i mjesta u lancu ishrane;

Indikator: Monitoring flore i faune tokom cijele godine vrši zaštitarska služba, a vrši se i u saradnji sa ENV. PRO. organizacijom sa kojom je potpisan ugovor.

Uspostavljena saradnja sa Upravom za šume i Službom zaštite i spašavanja Herceg Novi

- Nova lista ugroženih vrsta kičmenjaka na regionalnom i nacionalnom nivou u saradnji s BiH i međunarodnim mjerodavnim institucijama;
- Nova lista ugroženosti biljnih vrsta prema IUCN kriterijumima usvojena za *Iris orjenii* Salvia brachyodon - IUCN Red List portal;
- Stanje *Iris orjenii* vrste poznato i mjere za zaštitu identifikovane i sprovođenje prema planu.

Lista prikritetnih biljnih vrsta za praćenje i zaštitu formulisana i sredstva za realizaciju obezbijedena.

Izvori verifikacije: Operativne GIS baze podataka staništa i vrsta

III ZAŠTITARSKA SLUŽBA

3.1. Plan i program rada zaštitara

- Predviđena je uža saradnja sa graničnom policijom, razmijena informacija kao i tehnička podrška;
- Saradnja sa službama gorske zaštite;
- Mogućnost pravljenja grupa na raznim društvenim platformama radi lakše razmjene informacija sa službama zaštite i ostalim organima;
- Održavanje prezentacija osnovcima kao i srednjoškolcima kako treba da se ponašaju u skladu sa zakonima u zaštićenim područjima;
- Održavanje seminara iz prve pomoći kako postupiti ukoliko se desi neka nezgoda i kako dojaviti zaštitarima;
- Mogućnost traženja tehničke podrške ili direktne linije prijave službama zaštite PP Orjen radi lakšeg pronalaska i lokacije osoba koje se možda povrijede u toku aktivnosti;
- Naoružati zaštitare radi njihove sopstvene zaštite, pri obavljanju redovnih aktivnosti (obilazak terena) od sledećih mogućih opasnosti: napad divljači, mogućnost nasrtanja od strane migranata, šverc itd;
- Od naoružanja zaštitarske službe poželjno: palice, biber sprej i vatreno oružje po zaduženju;
- Formiranje operativnog Centra u sklopu službe;
- Dopuna ili obnavljanje uniforme sa logom zaštitarske službe kao i legitimacije zaštitara radi pravne punomoći i pokazivanja ostalim civilnim licima ukoliko zatraže legitimaciju na uvid, a u nekom su prekršaju, kao dokaz da su oni zaduženi za njihovo sprovođenje daljim izvršnim organima i ustanovama;
- Vodjenje evidencije o aktivnostima i slanje nadležnome za službe zaštite i bezbjednosti;
- Upravljanje i nadgledanje putem monitoringa tehničke podrške;
- Konstantna edukacija zaposlenih u zaštitarskoj službi iz oblasti zaštite i bezbjednosti u skladu sa zakonima i propisima;
- Pružanje ispomoći ukoliko zatreba ili zaštitar ocijeni da treba u datom trenutku lokalnom stanovništvu;
- Pružanje informacija i smjernica posjetiocima Parka prirode, odnosno Info centra PP Orjen.

IV SEKTOR ZA RAZVOJ, UNAPREĐENJE PARKA, PROJEKTNI I MARKETING MENADŽMENT

4.1. Razvoj i promocija turističke ponude PP Orjen

- Agencija za razvoj i zaštitu Orjena planira nastavak prakse učešća na turističkim sajmovima koji su orijentisani na segment aktivnog odmora. Aktivnost će se realizovati u saradnji sa TOHN.
- U planu je reprint i izrada pojedinih novih turističkih brošura za izlete i posjetu Parku prirode Orjen sa dopunom novih aktivnosti.
- Planom je predviđena izrada brošure o prirodnim i kulturnim zanimljivostima Parka prirode Orjen koje će imati turističko-edukativni karakter.
- Jačanje turističke ponude Parka prirode u saradnji sa turističkim agencijama, smještajnim i ugostiteljskim objektima kako u Herceg Novom ,tako i u gradovima iz okruženja.
- Kreiranje gastro-tura kao posebnog segmenta ponude u saradnji sa TO HN i ugostiteljskim objektima
- Promocija turističke ponude na svim web platformama (tripadvisor, get your guide i sl.)
- Unapređenje turističke ponude sa stalnom komunikacijom i održavanjem sastanaka sa svim turističkim ponuđačima.
- Izrada flajera s preporukama za vrstu i stil građenja u hercegnovskom zaleđu, sa dugoročnim ciljem podizanja kvaliteta turističke ponude.
- Turističko-edukativne brošure o munikama-endemskoj vrsti bora, simbolu Orjena.
- Organizovanje etno bazara u toku pred sezone, post sezone i kao novosti u sklopu zimske ponude.
- Promocija i organizovanje plasmana gastro suvenira na sajmovima i bazarima, i unaprjeđenje ponude zdrave hrane i suvenira sa lokalnom zajednicom u sklopu jačanja brenda Park prirode Orjen.
- Edukacija i razmijena ideja sa MZ (Kruševice,Kameno-Žlijebi,Ubli i Mokrine) u cilju boljeg usklađivanja ponude lokalnih domaćinstava sa potrebama tržišta.
- Učešće u programu praznika Mimoze.
- Dalji razvoj Staze zdravlja u saradnji sa TO Herceg Novog

Adaptacija i opremanje "Staze zdravlja" na Orjenu

Kapaciteti aktivnog turizma Parka prirode Orjen, predstavljaju bitan resurs za diversifikaciju turističke ponude destinacije. U proteklih nekoliko godina realizovane su brojne aktivnosti od strane lokalne samouprave, Agencije za razvoj i zaštitu Orjena, kao i TO Herceg Novi, u smjeru razvoja i promocije ovog resursa. TO Herceg Novi planira nastaviti započetu praksu, te u narednoj godini sprovesti niz promotivnih, ali i razvojnih projekata. Adaptacija i uređenje "Staze zdravlja" na Vrbanju, svakako je jedna od razvojnih aktivnosti. Planirano je nastaviti infrastrukturno opremanje staze kroz postavljanje tematskih instalacija, koje za cilj imaju povećanje atraktivnosti novoikreirane pješačke staze.

Vremenski okvir: Q3

Indikator realizacije: instaliranje teretane na otvorenom

- Kreiranje još najmanje dvije unikatne ture u skladu sa željama turista i potrebama tržišta.
- Saradnja sa ostalim zaštićenim područjima u Crnoj Gori
- Saradnja sa ostalim zaštićenim područjima, poseban akcenat na prekograničnoj saradnji sa Parkom prirode Orjen iz Trebinja (Republika Srpska)
- Nastavak i unapređenje saradnje sa NVO koje se bave zaštitom prirode, biodiverziteta, rijetkih vrsta ,ekologijom kao i razvojem ruralnog područja, sa perspektivom zajedničkog rada na projektima.
- Razvoj saradnje sa domaćim i inostranim planinarskim klubovima i savezima.
- Dalje unapređenje Info centra
- Završetak radova na seoskoj pijaci na Vrbanju u saradnji sa Opštinom Heceg Novog
- Podstićaćemo i organizovanje aktivnosti vezane za zaštitu životne sredine, obezbjeđivanje smještaja i osmišljavanje aktivnosti tokom boravka studijskih grupa i novinara na teritoriji Opštine
- Pružanje informacija turistima, registracija i praćenje turističkog prometa i sprovođenje drugih aktivnosti vezane za ocjenjivanje kvaliteta turističkog proizvoda na području PP Orjen

- Proširenje ponude Avanturističkog parka Vrbanj obezbjeđivanje dodatne opreme za aktivnosti, rekreaciju i zabavu (FREE CLIMBING WALL)
- Proširenje ponude ugostiteljskog tipa u okviru Avanturističkog parka Vrbanj
- Rad na dopunskom uređenju Avanturističkog parka Vrbanj
- Obnavljanje infrastrukture (markacija, smjerokaza i info tabli) kao i košenje staza koje koristimo u turističke svrhe
- Izrada i opremanje zimske kružne staze na krpljama Vrbanj – Orjensko Sedlo Vrbanj
- Odpočinjanje rada na projektu izgradnje Via Ferrate u Subrinom amfiteatru u saradnji sa TO

„Čelični put“, kako još nazivaju ovu turističku atrakciju, jedan je od najefektnijih načina za valorizaciju lokaliteta Subrin amfiteatar na Orjenu. Riječ je o čeličnim pomagalicama koji trasiraju stazu na stijeni, te tako planinarski doživljaj čine dostupnim i onima bez alpnističkog iskustva i znanja.

Via Ferrata je jedan od instrumenata za diversifikaciju ponude u Parku prirode Orjen, zasnovan na izuzetnom alpinističkom potencijalu Subrinog amfiteatra. Ovaj projekat predstavlja i veoma bitan marketinški “stub” na kojem bi se u budućnosti oslanjala promocija sadržaja Parka prirode Orjen. Via Ferrata predstavlja svojevrsnu atrakciju koja bi doprinijela popularizaciji kompletne ponude Parka prirode, te vodila ka ultimativnom cilju - obogaćivanje vansezonskog sadržaja. Riječ je o srednjoročnom projektu koji će se fazno razvijati tokom narednih godina. Za sledeću godinu je planirana priprema projekta i kompletiranje tehničke dokumentacije.

Vremenski okvir: Q4

Indikator realizacije: Priprema projekta i tehničke dokumentacije

- Organizacija više zabavnih event-ova za djecu i odrasle u zimskom period: Novogodišnja dječija žurka, takmičenje u pravljenju snješka bijelića + radionica izradnje igloa, takmičenje u sankanju, ORGANIZACIJA ZIMSKE DNEVNE ŽURKE.
- Saradnja sa školama iz Herceg Novog i susjednih gradova u svrhu edukacije i motivacije djece za aktivnosti i boravak u prirodi
- Pokretanje procedure za izgradnju turističkog kampa sa prostorom predviđenim za smještajne jedinice privremenog tipa (bungalovi)

Indikator: Posjeta Parku prirode Orjen u toku sezone 2023. godine, posjeta na FB i Instagram stranici (broj pregleda). Uspostavljena saradnja sa hotelima visoke kategorije, lokalnim i agencijama iz regiona. Promotivni materijal podijeljen po turističkim info centrima, sajmovima, bazarima i svim ostalim događajima na kojima je predstavljena ponuda PP Orjen.

U saradnji sa TOHN bićemo u prilici da po prvi put učestvujemo u suorganizaciji Boka Bay Trail trke. Sama manifestacija jako se brzo razvija, podrazumjeva trku u planinskom trčanju, a okuplja brojne učesnike i posjetioce iz cijelog svijeta. Prošle godine u trci je učestvovalo 285 takmičara iz 19 država. Do sada trka je organizovana na tri distance i to 17km, 34km i 62km sa startovima iz Tivta, Perasta i Risna, a uključivala je opštine Kotor i Tivat. Od naredne godine planiramo podržati ovaj projekat i manifestaciju, te otvoriti i najdužu distancu od 85km koja će startovati iz našeg grada. Trasa te trke bi vodila od Škvera preko Vrbanja i Orjena, Crkvice, zaleđine Risna, Perasta do Njeguša i starim putem do Kotora. Sve četiri trke bi obuhvatale najljepše djelove Boke, ističući prirodne ljepote i kulturno naslijeđe našeg kraja. Uključivanje Herceg Novog u Boka Bay Trail trku za nas znači: dobijanje nove manifestacije koja privlači posebnu kategoriju učesnika i posjetioca (razvoj sportskog turizma), organozator će izvršiti probijanje i markiranje planinskih staza koje će ostati na korišćenje nakon trke, promocija grada, a posebno zaleđa, unapređenje turističkog ponude grada.

Stazama Sv. Ilije- Kao podsticaj promociji aktivnog turizma i dalje afirmacije HercegNovskog zaleđa, u narednoj godini planirali smo kreiranje nove ture koja će sve zainteresovane odvesti na sva tri vrha na kojima se nalazi Crkva svetog Ilije u našoj opštini. Svaka od tri crkve se nalazi na lokacijama sa kojih se pruže predivan pogled na Bokokotorski zaliv i svaka crkva ima svoju fascinantnu istorijsku priču koja će predstavljati krunu doživljaja nakon uspona kroz markirane staze našeg zaleđa. Ideja je da se nova ruta promoviše organizacijom media day-a, kao što je već urađeno u promociji novog panoramskog puta na Luštici, gdje bi bili pozvani svi mediji, novinari i vodiči da posjete novu rutu kako bi u budućnosti ona postala stalni dio turističkih tura u našem gradu. Cilj je da se kroz zanimljivo kreiranu priču predstavi nova ponuda aktivnog turizma našeg grada i promoviše naše zaleđe koje je u skladu sa našom strategijom razvoja destinacije među prioriternim segmentima.

4.2. Marketing strategija

U 2024. godini Agencija će posvetiti posebnu pažnju na kreiranju jasno definisane marketing strategije koja uključuje product placement kompletne ponude Parka prirode na različitim platformama komunikacije između Agencije kao ponuđača usluga i potencijalnih konzumenata njenih komercijalnih proizvoda. U sklopu ove strategije Agencija će napraviti detaljan plan razrade neophodnih koraka u cilju što bolje prezentacije autohtone ponude Parka prirode kroz niz komunikacionih kanala sa budućim konzumentima, a navedeni koraci biće rađeni po fazama koje su kauzalne i samim tim hronološki poređane.

- Formiranje radne grupe koja uključuje interne i eksterne saradnike (botaničari, biolozi, istoričari, domicilno stanovništvo, marketing eksperti etc.), koja će istražiti i na kraju definisati autohtone simbole i paradigmatične predstavnike oblasti unutar Parka (autohtona flora i fauna, sve vrste aktivnosti za sve ciljne grupe), koji će na postati zaštitni znakovi u daljem brendingu Parka i kroz čiji će lik i aktivnosti u datim situacijama potencijalni klijenti stvoriti zaokruženu, formiranu sliku svega onoga što je moguće u datom trenutku iskusiti u samo Parku prirode.
- Kreiranje promotivnog sadržaja kao najsloženiji korak u postupku ribrendiranja u ovoj marketinškoj kampanji. Komunikacija sa klijentelom zaniva se na svakom vidu pojavljivanja kreirane ponude kroz njoj adaptirane kanale. Potrebno je da se ona vrši permanentno, različitim intenzitetom u različitom periodu. Promotivni sadržaji koje Agencija ima u planu za navedeni period takođe uključuju rad kroz nekoliko faza: kreiranje promotivnih spotova turističke ponude Parka prirode, organizovanje različitih vrsta događaja koji su isključivo u svrsi promocije, i za sam kraj, možda i najvažniji korak – kreiranje palete promo proizvoda (tekstil, kancelarijski materijal, sportska oprema, svakodnevni rekviziti etc.) sa već navedenim sadržajima koji su definisani u prvoj fazi kampanje.
- Kada su ispunjeni svi koraci u prethodnim fazama, potrebno je zaokružiti kampanju na pravi način kroz adekvatne kanale komunikacije. Prije svega to podrazumijeva medijski prostor i plasiranje svojih materijala na njemu. (televizije, internet portali, radio stanice, specijalizovani sajtovi turističke ponude, kao i neizostavne društvene mreže). Drugi, ništa manje važan vid

komunikacije sa klijentelom je neposredan ad hoc pristup koji uključuje prezentovanje i prodaju promo materijala na za to specijalizovanim mjestima (promo štandovi u gradu i na sajmovima, prodajna mjesta Agencije, turističke agencije u gradu i okolini, suvenirnice). Na kraju, kao završni potez u okviru kampanje Agencija će u okviru svog internet sajta oformiti posebnu stranicu koja će funkcionisati kao online store, gdje će ljudi iz čitavog svijeta moći doći do bilo kog proizvoda koji se nalazi u ponudi Agencije.

Ovakav pristup iziskuje temeljnu i detaljnu pripremu, kroz analitičko djelovanje i neophodan ekspertski udio u radu. Zahvaljući tome, dugoročni efekti ovakve kampanje će se vrlo brzo reflektovati i na poslovanje Agencije, usloviti potrebu za angažovanjem nove radne snage, i na kraju pozicionirati Orjen i Park prirode na turističkoj mapi Herceg Novog, Boke i Crne Gore, te stvoriti od njega neabilaznu destinaciju koja će u budućnosti samo usložnjavati i dodavati sadržaje koji će dodatno privući klijentelu da se tu i zadrži na duži vremenski period, te ponovo vrati.

4.3. Razvoj lokalnih zajednica

- Kontinuirano jačanje svijesti i znanja lokalnog stanovništva u pogledu na prirodne i kulturne vrijednosti Parka, a kroz obezbjeđivanje potpune informisanosti i mogućnosti razmjene mišljenja na sve aktivnosti koje sprovodi Park i o značaju isith za njihov životni standard
- Inkluzija lokalnog stanovništva u planiranju i formiranje savjetodavnog tijela kroz sprovođenje obuka o metodama učesničkog planiranja
- Sprovođenje posebnog seta obuka o temama malog poduzetništva u Parku, aktivnostima zaštite biodiverziteta, pisanju projektnih aplikacija, pripreme malih finansijskih planova, mogućnostima finansiranja pojedinih projekata i aktivnosti od strane lokalnih vlasti i donator u saradnji sa NVO iz zaleđa
- Sprovođenje tematske obuke za ekološko građenje objekata i za učešće u turističkoj ponudi PARK-a, prilagođeno potrebama posjetilaca
- Podrška i obuke za bavljenje tradicionalnim zanatima i djelatnostima
- Program u kojem bi sami stanovnici zaštićenog područja imali priliku da iznesu svoje mišljenje koje su to kultuno-istorijske vrijednosti koje bi trebalo zaštititi, istražiti, valorizovati i očuvati

- Izrada i provođenje programa podrške za provođenje programa brendiranja lokalnih proizvoda
- Podrška u promociji i prezentaciji brendiranih lokalnih proizvoda iz PP Orjen kroz podršku za učešće na sajmovima i bazarima
- Projekti ekosistemskih usluga zastupljenih na području PP sa ciljem povećanja dostupnosti i povećanje kvaliteta-uvezivanje ekosistemskih usluga u lancu proizvodnje na osnovu analize iz Studije slučaja Orjen CG-BIH kroz prekogranični projekat GIZ-otvoreni vodovi za jugoistočni Balkan

Indikatori

- Poboľšano shvaćanje i pozitivan stav lokalnog stanovništva prema zaštiti prirodnih i kulturnih vrijednosti Parka
- Informisanost lokalne zajednice o pozitivnom uticaju koje aktivnosti I projekti na teritoriji Parka prirode Orjen imaju na njihov kvalitet života
- Broj održanih obuka
- Broj učesnika na obukama

Izvori verifikacije

- Razgovor sa predstavnicima lokalnih zajednica
- Anketa
- Liste učesnika na obukama i radionicama
- Izvještaji o provedenim mjerama

4.4. Naučno – istraživački rad i rad na popularizaciji kulturnog nasleđa

Agencija za razvoj i zaštitu Orjena, kao upravljač zaštićenog područja, Parka prirode „Orjen“, osim zaštite i valorizacije njegovih prirodnih vrijednosti, ima takođe obavezu zaštite i valorizacije kulturnih dobara. Naime, ovo, kao i ostala zaštićena područja širom svijeta, posjeduje vrijednosti iz različitih oblasti, nezavisno od toga koja od njih je bila ključna za formalno proglašenje zaštite. Uz to, uobičajeno je prožimanje prirodnih i kulturnih vrijednosti pojedinih lokaliteta, što u naučnom, što u kasnijem interpretacijskom smislu, prilikom valorizacije, tako da bi očuvanje i predstavljanje

isključivo prirodnih vrijednosti Parka prirode „Orjen“, predstavljalo ozbiljni naučni, ali i turistički nedostatak.

Etnologija

- Etnološka istraživanja, prvenstveno etnografske prirode: bilježenje narodnih običaja, vjerovanja, pjesama, igara, priča, načina života, organizacije poslova, gradnje, toponimije itd. Aktivnost podrazumijeva izlaske na teren u cilju obogaćenja baze tekstualnih, audio i foto zapisa, te kancelarijski rad. U cilju sakupljanje građe i jačanje participativnog pristupa kulturnoj baštini planira se upućivanje javnog poziva za dostavljanje podataka o materijalnoj i nematerijalnoj kulturnoj baštini hercegnovskog zaleđa.
- Uspostavljanje bližih kontakata sa resornim opštinskim sekretarijatima po pitanju očuvanja kulturnog pejzaža i tradicionalnog vizuelnog identiteta pri obnovi i gradnji objekata unutar Parka prirode, ali i okolnim prostorima koje mu gravitiraju. Cilj je obezbijediti i podsticati dalji razvoj, ali bez negativnih posljedica za nasljeđeni vizuelni identitet, koji je ujedno jedan od važnih faktora turističke atraktivnosti Parka prirode „Orjen“ i našeg zaleđa uopšte.
- Priprema i predstavljanje stručnih radova različite tematike, vezanih za izučavanje i revalorizaciju tradicionalnih aktivnosti unutar današnjeg PP Orjen i područja koji mu gravitiraju.
- Predstavljanje zanimljivosti ovog područja iz domena etnologije prilikom organizacije različitih događaja u Parku prirode Orjen i njegovom okruženju, kao što su Sajam domaće trpeze i tradicionalnih jela i manifestacija Nad Bokom po mjesečini.
- Organizacija, odnosno suorganizacija događaja koji imaju za cilj očuvanje baštine, odnosno starih umijeća, kao što su to Otvoreno prvenstvo Crne Gore u gradnji suvomeđe i Bućarsko prvenstvo na Orjenskom sedlu.

- Učešće na drugim događajima koji se dotiču (i) etnoloških tema.

Arheologija

- Nastavak ustaljene prakse arheološkog rekognosciranja terena prostora Parka prirode „Orjen“ i njegovog bliskog okruženja, u saradnji sa JU Muzej i galerija i njihovim arheolozima. Aktivnost podrazumijeva, osim kancelarijskog rada, redovne izlaske na teren u cilju prikupljanja informacija i pretrage potencijalnih arheoloških lokaliteta.
- Dopunjivanje arheološke arhive tekstualnih i foto zapisa, te elektronske karte nepokretnih kulturnih dobara i arheoloških lokaliteta, kao i potencijalnih kulturnih dobara i potencijalnih arheoloških lokaliteta.
- Iniciranje sondažnog istraživanja Velike pećine u Ljutom kršu, potencijalnog arheološkog lokaliteta, na čijoj površini su uočeni fragmenti keramike tokom zajedničkog stručnog obilaska u proljeće 2021. Radi se o najvećem speleološkom objektu pećinskog tipa na području, ne samo Parka prirode „Orjen“, već i čitave Boke Kotorske sa njenim zaleđem, te bi nakon ovog i ostalih neophodnih multidisciplinarnih istraživanja, te uređenja, objekat, zahvaljujući povoljnom položaju u blizini puta, mogao da se uključi u turističku ponudu kao nova i značajna destinacija.
- Predstavljanje arheoloških zanimljivosti ovog područja prilikom organizacije različitih događaja u Parku prirode Orjen.
- Stručno osposobljavanje-učešće na seminarima, savjetovanjima, terenskim iskopavanjima i slično.

Istorija

- Prikupljanje istorijske građe iz pisanih izvora (štampanih kao i digitalnih izdanja), odnosno, usmene predaje, te materijalnih ostataka na terenu. Naglasak u aktivnostima će se dati za radoblje od oslobađanja ovog kraja od turske vlasti

(1687, godina), do završetka II sv. rata, budući da se istorijski podaci lakše mogu poklopiti sa materijalnim ostacima na terenu, te osim u naučne, kasnije iskoristiti u edukativne svrhe pri organizaciji posjete Parku prirode Orjen i njegovom okruženju.

Aktivnost podrazumijeva, osim kancelarijskog rada, izlaske na teren u cilju pretrage potencijalnih lokaliteta.

Ostalo

- Objedinjavanje sakupljenje građe iz oblasti etnologije, arheologije i istorije u jednu brošuru, sa štampanom i digitalnom varijantom, pisanu za potrebe popularizacije kulturnog aspekta zaštićenog područja Park prirode „Orjen“ i njegovog neposrednog okruženja, te povećanja posjete.

4.5. Edukacija i istraživanje

- Podizanje svijesti lokalnih građana i posjetilaca o značaju očuvanja PP
- Predavanja o vrijednostima PP u obrazovno vaspitnim ustanovam u Herceg Novom
- Izrađen plan edukacije za djecu na terenu kroz rekreaciju i istraživanje
- Nastavak saradnje sa ENV. PRO. Organizacijom u projektu zaštite ugroženih vrsta na Orjenu i nastavak razvoja botaničke bašte kao dijela edukativnog programa
- Edukacija zaposlenih, osposobljavanje zaposlenog za planinskog vodiča (polaganje licence)
- Učešće na radionicama i seminarima na temu unapređenja funkcionisanja zaštićenih područja

Naučna istraživanja

- Ponuditi prirodno-matematičkom fakultetu da dio terenske prakse obavi u PP Orjen kao i ostalim zainteresovanim fakultetima Univerziteta u Crnoj Gori i regionu ; podržati studente koji rade radove i disertacije na temu PP.

Plan rada u toku godine obuhvata i kontinuiranu edukaciju zaposlenih u PP.

Indikator: U saradnji sa NVO Programom za životnu sredinu (EnvPro), realizovan je naučno-istraživački projekat pod nazivom "Očuvanje endemskih, rijetkih i ugroženih biljaka planine Orjen". Ovaj projekat, realizovan u periodu od 2019-2022. godine, pomogle su partnerske institucije: Prirodoslovni muzej Rijeka (Hrvatska) i Univerzitet Primorska, Kopar (Slovenija).

BOTANIKA

- Utvrđivanje rasprostiranja munike (*Pinus heldreichii*) u Parku prirode Orjen, sa naglaskom na zone pod munikama na najnižim nadmorskim visinama, gdje na pojedinim lokalitetima dolazi do preklapanja sa šumama crnog bora (*Pinus nigra*)
- Utvrđivanje zdravstvenog stanja šuma munike na području Parka prirode Orjen. Munika je generalno gledajući, otporno drvo, ali i ono ima svoje štetnike, a često strada i u šumskim požarima. Budući da se radi o endemičnoj vrsti i simbolu Parka prirode, značajno je redovno pratiti njeno stanje.
- Utvrđivanje zdravstvenog stanja bukve (*Fagus silvatica*) u području Parka prirode Orjen, za koju postoje indikatori koji ukazuju na njeno masovno sušenje. Pri tome je u planu izvršiti mapiranje rasprostranjenje i lokacije gdje je sušenje najintezivnije.
- Rad na izradi rješenja izgleda suvenira PP „Orjen“

Obrazloženje: Suvenir je važan znak prepoznatljivosti svake turističke destinacije, pa tako i Parka prirode, pa je zbog toga važno dobiti makar jedno kvalitetno rješenje koje će na atraktivan način oslikavati ovaj kraj

Način realizacije: Kroz konsultacije sa ljudima iz sfere turizma, umjetnosti, arhitekture, istorije itd.

- Izrada smjernica za turističku valorizaciju nepokretnih kulturnih dobara unutar PP „Orjen“

Obrazloženje: Srednjoročna strategija razvoja sektora kulture posebno naglašava neophodnost povezivanja kulture s drugim oblastima, prvenstveno s turizmom. Kroz to povezivanje cilja se ekonomska održivost, a ujedno poboljšavanje turističke ponude. Nepokretna kulturna dobra i na ovom lokalnom nivou, zajedno sa pokretnim dobrima i nematerijalnom baštinom, važan su dio buduće ponude Parka prirode "Orjen".

Način realizacije: Kroz konsultacije sa stručnjacima iz pomenutih oblasti

4.6. Infrastruktura

Održavanje rekonstruisane putne infrastrukture i uspostavljanje druge infrastrukture koja omogućava lokalnom stanovništvu i turistima kvalitetniju komunikaciju kroz prostor PP i unapređenje ponude PP

- Krčenje vegetacije na putnim pravcima u Parku
- Uređenje prostora u dijelu vizitorskog centra Vrbanj
- Obnavljanje i sanacija određenih putnih pravaca u okviru PP

Uspostavljanje infrastrukture za sve tipove turističke ponude

- Uređenje markiranih planinarskih i biciklističkih staza
- Uređenje postojećih i novih vidikovaca za foto ture i odmorišta
- Postavljanje info tabli
- Postavljanje punktova za naplatu naknada i evidenciju posjetilaca.
- Uređenje i određivanje kamp prostora
- Opremanje jama za slobodano spuštanje posjetilaca
- Zamjena i postavljanje klupa na vidikovcima i izletničkim mjestima na teritoriji PP

4.7. Obilježavanje značajnih međunarodnih dana i

datuma Svjetski Dan šuma, 21. mart

Obilježavanje taj dan ili dan ranije, u zavisnosti od odabrane aktivnosti. Naša ovogodišnja tema će biti „Bukove šume Orjena“ Cilj obilježavanja je povećanje svijesti o značaju i krhkosti bukove, najraširenije vrste drveta na Orjenu.

Moguće aktivnosti:

-Posjeta vrtićima ili OŠ sa prigodnim predavanjem (ponedjeljak)

-Edukativna tura u staništu bukove šume u Parku prirode Orjen

Svjetski Dan zaštite voda, 22. mart

Izložba fotografija Agencije Orjen na temu *Vode Orjena* (lokve, izvori, kapavice, bistjerne, sniježnice) Ili (i) Edukativna pješačka tura Avanturistički park-Rujišta-bistjerna Gaja Murišića-izvor na Žukovici. Ova tura bi bila zajednička za obilježavanje i Svjetskog dana šuma i Svjetskog dana zaštite voda. Datum održavanja: 20. mart.

Povodom **Međunarodnog dana planete Zemlje** organizujemo događaj ***Proljeće na snijegu***, 22, ili 23. april. Odvijaće se na Orjenskom sedlu i ima zabavno-edukativni karakter: revijalno takmičenje u sankanju i degustacija delicija koje se prave sa prirodnim snijegom kao osnovnim sastojkom. *Proljećem na snijegu* ukazujemo na opasnost od klimatskih promjena i aero-zagađenja. Organizator događaja je Park prirode Orjen, a domaćin **PK Subra**.

Prvi Maj na Orjenu . 01. maj

U cilju promocije i valorizacije zaleđa, u narednoj godini planirano je organizovati prvomajski događaj na Orjenu usaradnji sa TO. Proslava Prvog maja na Orjenu podrazumjeva organizaciju zabavnog i sportskog sadržaja za sve generacije. Sportski dio podrazumjeva simbiozu tradicionalnih i savremenih igara, kao što su: bacanje kamena s ramena, skok u dalj, strijelicarstvo, pikado, dječiji poligon, biciklizam, mali fudbal, tenis. Planiran je odjeljak za manju djecu uz animaciju. Rekreativni dio bi podrazumjevaao vodiča i obilazak staze koja spada u lagane ili srednje lagane. Takođe za ovu svrhu je planirano obezbjediti stanice za nalaganje vatre. Pored navedenog, plan je organizovati bazar domaćih proizvoda koji bi bio prodajnog karaktera, dok bi jedan manji dio bio opredjeljen za besplatnu degustaciju. Organizacijom ovog događaja prevashodno je cilj je animirati lokalno i stanovništvo iz obližnjih mjesta, kao i doprinjeti formiranju navike aktivnog korišćenja zaleđa u rekreativne i izletničke svrhe.

Svjetski Dan biodiverziteta - zaštite prirode, 22. maj, ***Međunarodni Dan biološke raznovrsnosti i Evropski Dan parkova*** 24. maj

Obilježavanje oba datuma u jednom događaju: Izložba fotografija Parka prirode Orjen *Katuni i biodiverzitet Orjena* kod Informativno-edukativnog centra na Vrbanju, uz istoimenu edukativnu turu do Vučjeg dola i Poljica. Cilj obilježavanja je širenje znanja o velikom značaju katuna za biodiverzitet planine.

Svjetski Dan zaštite životne sredine, 5. jun

Volonterska ekološka akcija na uklanjanju otpada iz prirode unutar Parka prirode Orjen. Moguće lokacije: Okolina Vidovog vrha i Ravnog brijega, okolina puta iznad Kamenog pa do karaule iznad Ubala, okolina puta Petijevići-Kruševica-Vrbanj. Uz Park prirode Orjen, poželjno je i učešće više drugih organizacija, institucija, sportskih klubova itd.

Dani Evropske baštine, 11. septembar

Edukativna tura Borići-Vratlo-pećina Vukovića-karaula Grab. Tema: Život na Orjenu kroz istoriju. Cilj je približiti posjetiocima način i specifičnosti nekadašnjeg života na Orjenu.

Godišnjica Kotobiljske bitke, 15. septembar

Osim klasičnog dosadašnjeg programa sa polaganjem vijenaca u petak, organizovaćemo u subotu turu „Hercegovski vremeplov“, modifikovanu za ovu priliku, s namjerom da privučemo veći broj ljudi. Uređeni plato Kotobiljskog izvora, sa muralom posvećenog ovoj bici, je zadnje odredište. Cilj je upoznati širi krug ljudi sa ovim važnim događajem, ali i sa potencijalima za turizam, sport i rekreaciju ovog dijela našeg zaleđa.

Svjetski Dan čistih planina, 26. septembar

Čišćenje određenog reona Orjena, uz učešće više drugih organizacija, institucija, sportskih klubova itd. Osim samog čišćenja, priredio bi se i neki program koji bi zainteresovane dodatno motivisao za dolazak (šetačka tura, planinarski uspon, bike tura po makadamu, neko predstavljanje...).

Međunarodni Dan pješaćenja, 15. oktobar

Predviđen je organizovani obilazak Staza zdravlja kraj Vrbanja jer je ona idealna za propagiranje pješaćenja, a promoviše Park prirode i turu iz naše redovne ponude.

Dan oslobođenja Herceg Novog, 28. oktobar

Pješačka tura s posjetom utvrđenjima oko Kamenog. Start kod Kotobiljskog izvora, obilazak Gručalice, Tajnog brda, Šiloboda i Đevojačkih greda. U povratku svraćanje na Kameno u crkvenu kuću kod Sv. Jovana. Cilj događaja je proširiti granice obilježavanja Dana grada van urbanog jezgra i informisati građane o zanimljivostima bliskog hercegnovskog zaleđa.

Svjetski Dan klimatskih promena, 4. novembar

Volonterskom akcijom sadnje zelenila na uređenom odmorištu Kotobiljskog izvora. Cilj je da kroz ovu malu ekološku akciju damo doprinos umanjenju klimatskih promjena, prije svega širenjem svijesti o potrebi djelovanja u tom pravcu i na lokalnom i na globalnom nivou.

Svjetski Dan planina 11. decembar

Obilježavanje sa planinarskom edukativnom turom Žlijebaska lastva-Sedlo-Malo Međuše. Mada se opština Herceg Novi vodi kao primorska, često zanemarujemo da njen veliki dio ustvari spada u planinske krajeve. Krajnji jugoistočni dio Orjena i Parka prirode, najbliži je obalama Boke Kotorske, te je tu kontrast sa obližnjim Mediteranom i najizraženiji. Cilj obilježavanja je ukazati na potencijale Orjena, posebno ovog njegovog dijela bogatog prvoklasnim vidicima na Boku Kotorsku.

V DOGAĐAJI KOJE AGENCIJA PODRŽAVA , ODNOSNO ORGANIZUJE

Hercegovska sky MINI trail liga, decembar – mart, organizacija planinskih trka svih disciplina u MINI formatima prilagođenih široj grupi korisnika, ujedno u svrhu sve popularnijeg sporta planinsko trčanje. Ligu od 6-7 trka organizuje NVO BMSR a Agencija podržava u smislu logistike.

Noć punog mjeseca, 4.-5. februar: noćni uspon na Subru Tradicionalni i odlično posjećeni planinarski događaj koja se odigrava u srcu Parka prirode Orjen, a koja doprinosi razvoju zimske posjete zaštićenom području. Organizator događaja je PK Subra, a Agencija ga podržava.

Orjenski maraton, 26. 27. i 28. maj Tradicionalna višednevna planinarska manifestacija koja se odigrava na južnom dijelu Parka prirode Orjen, sastoji se iz više segmenata, od kojih će jedna biti u organizaciji Agencije (dok je manifestacija u cjelini organizacija PK Subra, uz podršku PSCG). Tema našeg dijela bi bila predavanje o vodama na teritoriji Orjena i realizovala bi se u petak ili subotu naveče na domskoj terasi.

Sajam domaće trpeze i tradicionalnih proizvoda (podrška), 2. jul održaće se na Kamenom. To je već tradicionalna manifestacija (čiji smo mi utemeljivač), i još uvijek jedina tog tipa u našem zaleđu. Cilj joj je podspješivanje proizvodnje i plasmana proizvodnje domaće hrane kroz spoj sa turizmom i razvoj gastro-turizma.

Nad Bokom po mjesečini, 2.jul Događaj je lociran u hercegovskom zaleđu, kod sela Kameno, u hercegovskom zaleđu, na komunikaciji ka Parku prirode Orjen i ove godine će se održati već šesti put. Uključuje organizovani noćni obilazak 3 vidikovca, posluženje i prigodnu power point prezentaciju u porti sv. Jovana. Agencija će učestvovati u pripremi događaja i prezentaciji, a organizator će biti MZ Kameno-Žlijebi, uz podršku PK Subra u vodičkom dijelu.

Prvenstvo Crne Gore u gradnji suvomeđe, 16. jul Odigraće se na Orjenskom Sedlu u okviru manifestacije Naš krš (16. jul, nedjelja). Organizator radionice gradnje suvomeđe je PK Subra (subota), a Agencija Prvenstva. Radi se o kulturološkom događaju koji se odvija već godinama u kontinuitetu, a čini je zadatak da na zabavan način da podstrek

očuvanju znanja i vještine gradnje u kamenu na suvo, presudnim elementima za održanje kulturnog pejzaža našeg zaleđa.

Orjensko sedlo 2024, 13. avgust, revijalni bućarski turnir. Organizator je PK Subra, tehnički organizator BK Val, a Agencija već godinama pomaže odvijanje ovog jedinstvenog događaja na bućarskom zogu na najvećoj nadmorskoj visini u Crnoj Gori, čime dajemo doprinos bućanju kao tradicionalnoj zabavi hercegnovskog zaleđa.

VI FINANSIJSKI PLAN ZA 2024. GODINU

Polazna osnova

Polaznu osnovu troškova i rashoda potrebnih rad upravljača Parka prirode „Orjen“ predstavljaju obaveze upravljača tim zaštićenim prirodnim dobrom koje su utvrđene u članu 56 Zakona o zaštiti prirode („Sl. list CG“ br. 54/16, 18/19) kao i prikaz rashoda iz tekuće godine.

Za izvršavanje tih obaveza, sadašnjem upravljaču Agenciji za razvoj i zaštitu Orjena d.o.o. treba obezbijediti finansijska sredstva u Budžetu Opštine Herceg Novi za pokriće redovnih troškova i rashoda.

Prihodi se mogu očekivati po osnovu:

- Naknada od ulaznica u Park prirode i Avanturistički park
- Turističke ture (paket aranžmani)
- Iznajmljivanje bicikala
- Prodaja na Ekovil štandu

U 2023. godini Agencija je ostvarila prihode i to po osnovu:

Turističke planinske ture Park prirode Orjen- 3 014,00€

Štand Ekovil- 198,20€

Ulaznice od Avanturističkog parka- 8 969,50€

Ugostiteljstvo (Avanturistički park)- 1720.60€

Pregled broja zaposlenih i plan zapošljavanja za 2024. god.

Prema P R A V I L N I K U O ORGANIZACIJI I SISTEMATIZACIJI RADNIH MJESTA AGENCIJE ZA RAZVOJ I ZAŠTITU ORJENA -HERCEG NOVI DOO od 20.01.2022.god.

Ukupno je sistematizovano 11 radnih mjesta za 21 izvršioca, uključujući izvršnog direktora Društva. Na osnovu navedenog je i formiran plan troškova za bruto zaradu za 2023. godinu.

Predviđeno je upošljavanje sezonskih radnika na štandu za prodaju suvenira i gastro-suvenira.

Rashodi Agencije za tekuću godinu- 173 573,46€

***Kartice u prilogu**

Neizmirena dugovanja na današnji dan za tekuću godinu- 3 662,61€

***Kartica u prilogu**

Neizmirene obaveze iz prethodnih godina- 14 735,54€

***Kartica u prilogu**

Struktura i visina planiranih troškova i rashoda

Struktura planiranih osnivačkih i drugih redovnih troškova i rashoda potrebnih za rad upravljača za 2024. god. predstavljena je u sljedećoj tabeli:

TROŠKOVI / RASHODI		Plan za 2024.	Iznos/€
Troškovi bruto zarada	17 zaposlenih Instruktori avanturistički, nadzorici, čuvari, inkasanti i menadžment		174.000,00
Troškovi ugovora o djelu	(troškovi izvođenja građ. Radova na terenu, usluge razno		9.000,00
Ostale naknade zaposlenima			400,00
Stručno usavršavanje zaposlenih			1.800,00
Troškovi dnevnica na službenim putovanjima u zemlji			300,00
Troškovi dnevnica za inostranstvo (konferencije i skupštine Parkova dinarida, Adw.Weekend, Sajam turizma x3)			3.125,50
Korišćenje sop.vozila u službene svrhe			100,00
Troškovi reprezentacije			1.500,00
Troškovi potrošnog materijala- troškovi građ.materijala, alata i sredstava za rad			2.000,00
Troškovi kancelarijskog materijala			300,00

Troškovi materijala za održ. higijene			250,00
Troškovi usluga održavanja higijene			480,00
Troškovi mater. za održ. osnov. sreds. 2.Trošk.usluga održ. 2 službena vozila , Troškovi materijala za održavanje i troškovi usluga na održavanje osn.sredstava	Amortizacija -opreme za Avanturistički park -kase, mobilijara -automobila		5.000,00
Troškovi HTZ opreme			4.000,00
Troškovi goriva			4.800,00
Troškovi električne energije Vrbanj			2.000,00
Izgradnja brvnara smještajnog karaktera- apartmani+ vizitorski I edu centar			100.000,00
Troškovi transportne usluge			800,00
Trškovi T com mreže			1.320,00
Troškovi komunalnih usluga			50,00
Troškovi zakupa prostora			5.300,00
Troškovi provizije banaka			500,00
Knjigovodstvene usluge			3.180,00
Troškovi kupovine opreme za rad čuvara – nadzornika (dvogledi, kamere, GŠS i dr)			1500,00
Troškovi kupovine terenskih / službenih vozila	(1 terensko vozilo)		4.000,00
Promocija aktivnog i ruralnog turizma (razvoj i promocija	Sredstva za razvoj održivog turizma u zaleđu.		5.000,00

Orjena kao top destinacije akt.tur.)	promocija, štampa I elektronski mediji, sajmovi E marketing- Turističke ture Avanturistički park (ulaznice PP I avantur.)		
Obilježavanje međunarodnih dana koji su vezani za PP kao zaštićeno područje	Ukupan broj svijetskih dana: 21		1.300,00
Troškovi održavanja tradicionalnih manifestacija u hercegnovskom zaleđu	Zimska žurka na snijegu Klisko party Dan novskog zaleđa Krtolijada		14.000,00
Projekat Škola u prirodi	Prezentacija I edukativna tura u organizaciji sa Osnovnim školama na području Opštine		7.100,00
Troškovi izrade plana upravljanja koji se radi za period 2023-2028 godina.			10.000,00
Redovne aktivnosti u zaštićenom području predviđene zakonom i Studijom zaštite. Kontrola i monitoring ukupnog stanja u zaštićenom području	Aktivnosti na održavanju infrastrukture, planinskih staza, vidikovaca itd GIS I GPS, rekognosciranje endema i speološkihi i arheloških lokaliteta.		17.383,00
U K U P N O			380.488,50€

ZAKLJUČAK

Program rada Agencije za zaštitu i razvoj Orjena predstavlja standardizovani dokument plana rada za narednu godinu kojim se utvrđuju ključni ciljevi koji se žele realizovati u 2024. godini. Program rada se bazira na svim datim planovima i projektima koji su definisani aktivnostima potrebnim za realizaciju svih ciljeva i aktivnosti usmjerenih na bolje pozicioniranje Herceg Novog na emitivnim tržištima i dalje unapređenje ponude i razvoj Parka Prirode i Orjena.

Program rada za 2024. godinu nastao je u konsultaciji sa „Šuma Planom“ doo, preduzećem koje je izradilo plan upravljanja za poslednje četiri godine, što je bila i zakonska obaveza. Veliki niz mjera i radnji iz plana upravljanja nije sproveden, a predstavlja osnovu upravljanja zaštićenim područjem, što se prije svega mora promijeniti kroz odgovorniji odnos lokalne samouprave.

U narednoj godini se očekuje nekoliko projekata koji su dio šire i veće aktivnosti međunarodnih organizacija koje se bave prirodom, za šta će biti potrebno i učešće Agencije, sa određenim kapacitetima koje još uvijek ne posjeduje.

Imajući u vidu sve navedeno postoji ogroman prostor za napredak kada su u pitanju sadržaji i aktivnosti unutar parka, koji do sada nisu bili dovoljno razvijeni, a samim tim i eksploatisani. Poseban akcenat potrebno je staviti na njegovanju biodiverziteta, zaštitu flore i faune unutar parka, kao i nabavljanju svih vrsta adekvatne opreme koja će navedene aktivnosti umnogome pojednostaviti i olakšati.

Izvršni direktor
Đorđe Stanojlović